

Opvattingen over dubbele nationaliteit: wie is tegen en wie niet?

Hans Schmeets¹⁾ en Maarten Vink²⁾

In Nederland beschikken 1,1 miljoen personen over meerdere nationaliteiten. Ruim 60 procent van de Nederlanders vindt dat bij het verkrijgen van een Nederlands paspoort het andere paspoort moet worden afgestaan. Een kwart is van mening dat het andere paspoort niet hoeft worden afgestaan. Over de stelling 'Ministers mogen geen dubbele nationaliteit hebben' zijn de opvattingen nog meer uitgesproken: 70 procent vindt dat dit niet mag worden toegeestaan, tegenover 18 procent voor wie dit geen probleem is. Vooral opvattingen over minderheden spelen een rol bij de mening over dubbele nationaliteiten. Iets minder belangrijk is de mening over de Europese eenwording en over Turkije als toekomstige EU-lidstaat.

1. Inleiding

In Nederland wordt al jaren gepraat over het zogenoemde afstandsvereiste uit de Rijkswet op het Nederlanderschap dat bepaalt dat mensen die het Nederlanderschap willen verkrijgen door naturalisatie in principe geacht worden afstand te doen van hun oorspronkelijke nationaliteit. Door het handhaven van de afstandseis is Nederland een uitzondering in West-Europa (Vink en De Groot, 2010; De Groot en Vink, 2008). Tussen 1992 en 1997 werd echter het behoud van de oorspronkelijke nationaliteit officieel gedoogd en daarna is een situatie ontstaan waar feitelijk de meeste mensen die het Nederlanderschap verkrijgen via naturalisatie hun oude nationaliteit kunnen behouden. Inmiddels zijn er meer dan één miljoen Nederlanders met ten minste één andere nationaliteit. Meer dan de helft van hen is Turk of Marokkaan. Sinds enige tijd is er bovendien discussie over de vraag of bewindslieden twee paspoorten mogen hebben. Voormalige staatssecretarissen Albayrak en Aboutaleb zijn de bekendste voorbeelden van bewindslieden met een dubbel paspoort.

Het is belangrijk de oorzaken van de toename van meervoudige nationaliteit van elkaar te onderscheiden. Voor het grootste deel wordt de toename namelijk verklaard door het doorgeven van verschillende nationaliteiten bij de geboorte. Als de ouders verschillende nationaliteiten hebben, krijgen kinderen bij geboorte vaak (maar niet altijd) meerdere paspoorten. Bij verkrijgen van de nationaliteit na de geboorte, bijvoorbeeld door naturalisatie, kan dubbele nationaliteit worden tegengegaan door te eisen dat bij naturalisatie afstand gedaan wordt van de voormalige nationaliteit. Dat is het geval in Nederland, maar er gelden veel uitzonderingen. Daarom wordt momenteel een nieuw wetsvoorstel voorbereid door de regering dat als doel heeft het vereiste om afstand te doen van de oorspronkelijke nationaliteit aan te scherpen. Het ontwerp-wetsvoorstel beoogt het herinstellen

van de afstandseis voor personen die getrouwd zijn met een Nederlander en voor de in Nederland geboren allochtonen, de zogenoemde tweede generatie.

Tegen deze achtergrond wordt in deze bijdrage nagegaan hoe de Nederlandse bevolking denkt over de dubbele paspoorten. Dat gebeurt op basis van twee stellingen die vlak na de verkiezingen voor de Tweede Kamer van 9 juni 2010 aan stemgerechtigden zijn voorgelegd. De eerste stelling is: 'Een persoon die een Nederlands paspoort krijgt, moet – indien mogelijk – zijn andere nationaliteit opzeggen'. De tweede stelling luidt: 'Ministers mogen geen dubbele nationaliteit hebben'. De steun voor een beperking van het gebruik van meerdere paspoorten – door zowel de bevolking als specifiek voor ministers – wordt eerst in kaart gebracht voor diverse bevolkingsgroepen: mannen en vrouwen, jongeren en ouderen, lager en hoger opgeleiden, autochtonen en allochtonen, en de achterbannen van de politieke partijen. Vervolgens wordt ingegaan op het profiel van de tegenstanders van dubbele nationaliteiten. Hoe wordt gedacht over de Europese eenwording en het EU-lidmaatschap van Turkije? Wat is de mening over de culturele assimilatie, de komst van moslims, en de komst van asielzoekers? Daarna is onderzocht welke van deze kenmerken vooral samenhangen met de meningen over dubbele nationaliteiten.

2. Resultaten

2.1 Mening over dubbele nationaliteit van bevolkingsgroepen

Een ruime meerderheid van de Nederlanders van 18 jaar en ouder was in juni 2010 tegen dubbele paspoorten. Ruim 60 procent vindt dat bij het verkrijgen van een Nederlands paspoort het andere paspoort moet worden afgestaan. Een kwart meent dat dit niet hoeft. Over de stelling 'Ministers mogen geen dubbele nationaliteit hebben' zijn de kiezers nog meer uitgesproken: 70 procent vindt dat dit niet mag worden toegestaan, tegenover 18 procent voor wie het geen probleem is.

Van de bevolking is 57 procent het eens met beide stellingen, terwijl 14 procent het met beide stellingen oneens is. De rest is het met een van beide stellingen eens, en met de andere oneens.

Meer mannen dan vrouwen wensen een beperking van dubbele nationaliteiten (*staat 1*). Zo is 68 procent van de mannen tegenstander van dubbele nationaliteiten bij de bevolking en is zelfs 5 procent tegen dubbele paspoorten bij ministers. Bij de vrouwen zijn deze percentages met respectievelijk 53 en 63 een stuk lager. Ook de leeftijd doet er toe. In de leeftijdsgroepen tot 45 jaar vindt grofweg de helft dat bij het verkrijgen van een Nederlands paspoort afstand gedaan moet worden van de andere nationaliteit. Bij de oudere leeftijdsgroepen ligt dit tussen de 65 en 70 procent.

¹⁾ Centraal Bureau voor de Statistiek, Heerlen.

²⁾ Universiteit van Maastricht.

Staat 1
Bevolking van 18 jaar of ouder naar de mening over dubbele nationaliteiten, geslacht en leeftijd

	Geslacht		Leeftijd						
	man	vrouw	18-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65-74	75 jaar of ouder
	%								
Andere nationaliteit opzeggen bij krijgen van Nederlands paspoort									
Mee eens	68	53	52	53	52	66	65	72	64
Niet eens, niet oneens	13	20	18	18	20	13	17	13	14
Mee oneens	19	28	29	29	29	21	18	15	22
Ministers mogen geen dubbele nationaliteit hebben									
Mee eens	75	64	64	59	58	76	78	80	72
Niet eens, niet oneens	9	17	9	16	23	8	10	9	14
Mee oneens	16	20	27	25	19	16	13	11	14

Bron: CBS/SKON (NKO 2010).

Opleiding en herkomst spelen een grotere rol bij de meningen over de dubbele nationaliteiten (staat 2). Zo zijn hbo'ers en academici minder vaak tegen een dubbel paspoort dan andere opleidingsgroepen. Vooral vbo'ers (78 procent) zijn van mening dat meerdere paspoorten niet kan. Van hen geeft 83 procent aan dat een minister geen dubbele nationaliteit mag hebben. Het onderscheid naar herkomst laat nog grotere verschillen zien. De niet-westerse allochtonen zijn in mindere mate tegen dubbele nationaliteiten dan zowel autochtonen als westerse allochtonen. Met 60 procent vindt een duidelijke meerderheid van de niet-westerse allochtonen dat het hebben van meerdere nationaliteiten moet kunnen. Ruim een kwart is tegen dubbele paspoorten. Als het gaat om een dubbele nationaliteit van een minister

zijn niet-westerse allochtonen minder uitgesproken; bijna de helft vindt dat dit mag, een op de drie is tegen.

De achterbannen van de politieke partijen tonen zich verdeeld over de dubbele nationaliteiten. Dat de andere nationaliteit – indien mogelijk – moet worden opgezegd bij het verkrijgen van een Nederlands paspoort, vinden vooral de PVV-ers, gevolgd door de aanhangers van de VVD, het CDA, de CU, en de SP. Van de stemmers op D66 ondersteunt iets minder dan de helft deze stelling, maar dat is toch een grotere groep dan de 35 procent die het ermee oneens is. Geheel verdeeld tonen zich de PvdA-stemmers: 40 procent is voor en 40 procent is tegen. De enige partij waarvan een groter deel van de achterban het oneens is

Staat 2
Bevolking van 18 jaar of ouder naar de mening over dubbele nationaliteiten, opleiding en herkomst

	Opleiding					Herkomst		
	Basis-onderwijs	Lbo	Mavo, vwo-3	Havo, vwo, mbo	HBO, universiteit	autochtoon	westers allochtoon	niet-westers allochtoon
	%							
Andere nationaliteit opzeggen bij krijgen van Nederlands paspoort								
Mee eens	65	78	57	61	50	64	59	28
Niet eens, niet oneens	12	15	22	15	18	17	14	12
Mee oneens	22	7	21	23	33	19	27	60
Ministers mogen geen dubbele nationaliteit hebben								
Mee eens	65	83	67	72	59	73	65	34
Niet eens, niet oneens	8	11	13	12	15	12	14	20
Mee oneens	26	6	20	16	26	15	20	46

Bron: CBS/SKON (NKO 2010).

Staat 3
Bevolking van 18 jaar of ouder naar de mening over dubbele nationaliteiten en stemgedrag

	VVD	PvdA	PVV	CDA	SP	D66	Groen-Links	CU	Overig	niet gestemd
		%								
Andere nationaliteit opzeggen bij krijgen van Nederlands paspoort										
Mee eens	66	40	84	62	59	47	33	61	74	64
Niet eens, niet oneens	12	20	10	19	18	19	15	23	12	17
Mee oneens	22	40	5	19	22	35	52	16	14	18
Ministers mogen geen dubbele nationaliteit hebben										
Mee eens	79	46	89	76	66	54	40	72	84	72
Niet eens, niet oneens	7	19	5	14	15	19	18	18	10	13
Mee oneens	14	35	6	10	19	27	41	9	6	14

Bron: CBS/SKON (NKO 2010).

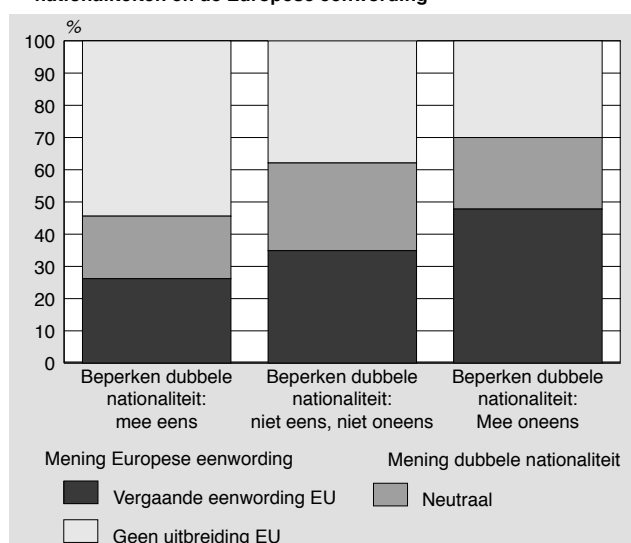
met het inleveren van het tweede paspoort, is GroenLinks. Een vergelijkbaar patroon is te zien bij de opvatting over dubbele nationaliteiten bij ministers. Bij vrijwel alle politieke partijen is het deel dat vindt dat ministers geen dubbele nationaliteit mogen hebben groter dan het deel van wie dat wel mag. Alleen bij GroenLinks en de PvdA is deze meerderheid er niet.

2.2 Tegenstanders van dubbele nationaliteiten: een profiel

De opvattingen over de dubbele paspoorten hangen samen met andere meningen van het electoraat. Vooral komt dit naar voren bij de gewenste koers over de Europese eenwording. Bijna de helft van de Nederlanders vindt dat de Europese eenwording al te ver is doorgeschoten, terwijl ongeveer een derde voorstander is van een sterkere Europese eenwording. De rest neemt een middenpositie in. Onder vrijwel alle hier onderscheiden bevolkingsgroepen, zoals mannen en vrouwen, jongeren en ouderen, bevinden zich meer tegenstanders dan voorstanders van de EU. De enige uitzondering zijn de hoogst opgeleiden: van hen is de helft voor en een kwart tegen uitbreiding van de EU (Te Riele en Schmeets, 2010).

Van de tegenstanders van dubbele nationaliteiten is 53 procent van mening dat de Europese eenwording te ver is doorgeschoten. Een kwart vindt dat deze nog niet ver genoeg is gegaan. Een nagenoeg tegengesteld beeld is te zien onder de groep die vindt dat een dubbel paspoort wel kan: 30 procent is tegen verdergaande Europese integratie, terwijl de helft daar juist voorstander van is. Een vrijwel identiek beeld levert een vergelijking met de opvattingen over de dubbele nationaliteiten bij ministers op. De helft van de groep die vindt dat het hebben van meerdere paspoorten zou mogen worden toegestaan voor deze bewindslieden, is voor verdere eenwording in Europa, een kwart is daar tegen. Van de groep die van mening is dat ministers en meerdere nationaliteiten niet kunnen samengaan, is de helft tegen en een kwart voor een verdergaande Europese integratie.

1. Bevolking van 18 jaar of ouder naar mening over dubbele nationaliteiten en de Europese eenwording

Bron: CBS/SKON, NKO 2010.

Ook bij een andere opvatting die gerelateerd is aan een uitbreiding van Europa is er een duidelijke relatie met de opvatting over de dubbele nationaliteiten, namelijk de toetreding van Turkije tot de EU. Het electoraat toont zich nogal verdeeld over deze kwestie. Zo is slechts 3 procent het helemaal eens met de stelling dat Turkije lid mag worden van de EU, tegenover 16 procent die het daar helemaal mee oneens is. Een grote meerderheid heeft daar een iets minder uitgesproken mening over: 36 procent is het eens met deze stelling, en 43 procent oneens. Daarmee vinden dus vier op de tien kiezers dat Turkije mag toetreden tot de EU, en zijn zes op de tien daarop tegen.

De opvatting over het hebben van een dubbele nationaliteit hangt samen met het oordeel over Turkije als toekomstig EU-land. Twee op de drie tegenstanders van dubbele nationaliteiten zijn van mening dat Turkije niet mag toetreden, tegenover krap de helft van de mensen van wie een dubbel paspoort mag. Toch fungeert de opvatting over de dubbele nationaliteit niet als een duidelijke splijtzwam voor het mogelijke EU-lidmaatschap van Turkije: immers de helft van de groep die vindt dat meerdere nationaliteiten zou mogen, is sceptisch over Turkije als EU-land. Bij de opvatting over twee nationaliteiten van ministers, is het patroon identiek. Twee derde van de tegenstanders van een dubbel paspoort is tegen toetreding van Turkije. Dit zijn er aanmerkelijk meer dan de vier op de tien die geen probleem hebben met ministers met meerdere paspoorten.

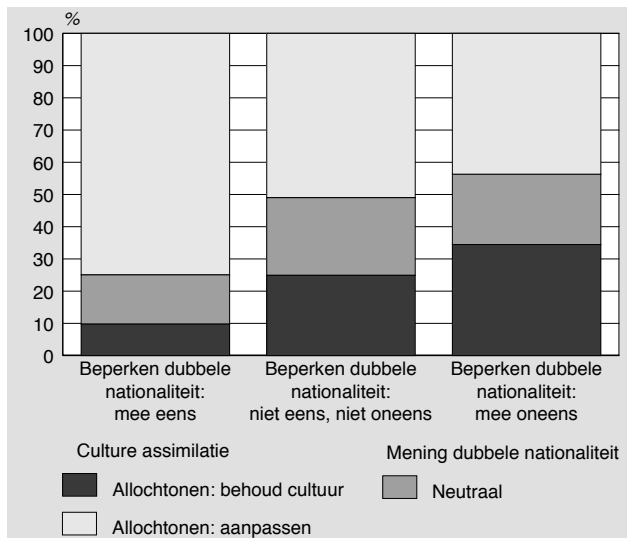
Nog minder duidelijk is de relatie met de mening over het geven van ontwikkelingshulp. Een grote meerderheid van drie kwart van het electoraat is tegen het geven van meer ontwikkelingshulp. Van de groep die geen dubbele nationaliteiten wenst, zijn dat er acht op de tien. Bij de mensen die niets tegen dubbele paspoorten hebben, is dat aandeel met zes op de tien weliswaar kleiner, maar ook bij hen gaat het nog altijd om een beduidende meerderheid. Bij de mening over ministers met meer dan een paspoort is het beeld vergelijkbaar.

Op basis van het voorgaande kan worden geconcludeerd dat er weliswaar een samenhang is tussen hoe er tegen het hebben van meerdere nationaliteiten wordt aangekeken en opvattingen over een grotere toenadering en mogelijke verbintenissen met andere landen, maar dat deze zeker niet afdoende inzicht biedt in de vraag waarom een belangrijk deel van de bevolking tegen dubbele paspoorten is. Om na te gaan of deze opvatting over dubbele nationaliteiten sterker gerelateerd is aan binnenlandse problematiek, wordt de relatie met meningen over moslims en de gewenste culturele assimilatie gelegd.

Een derde van het electoraat vindt dat de komst van moslims volledig moet worden stopgezet, twee derde is het daar niet mee eens. Onder voorstanders van het beperken van dubbele paspoorten, meent 42 procent dat de komst van moslims aan banden moet worden gelegd. Dat is drie keer zo veel als de 14 procent bij de mensen die vinden dat dubbele paspoorten mag. Bij de kwestie rond dubbele nationaliteiten van ministers wordt het contrast nog iets scherper: van de tegenstanders van een dubbele nationaliteit bij deze bewindslieden zijn vier op de tien tegen de komst van moslims, van degenen die daar geen probleem mee hebben, is dat een op de tien.

De kiezers is gevraagd naar de gewenste aanpassing van allochtonen aan de Nederlandse cultuur. Een op de zes vindt dat ze in Nederland moeten kunnen leven met behoud van hun eigen cultuur, tegenover vier op de zes die vinden dat allochtonen zich moeten aanpassen aan de Nederlandse cultuur. De rest neemt een middenpositie in. Van de tegenstanders van dubbele paspoorten is 75 procent voor aanpassing aan de Nederlandse cultuur, tegenover 44 procent van de personen voor wie dubbele paspoorten geen probleem vormen. Dit patroon wordt – met 70 versus 35 procent – ook aangetroffen bij de tegenstanders van de dubbele nationaliteiten bij ministers ten opzichte van de mensen die van mening zijn het hebben van een dubbele paspoort voor deze bewindslieden zou moeten kunnen.

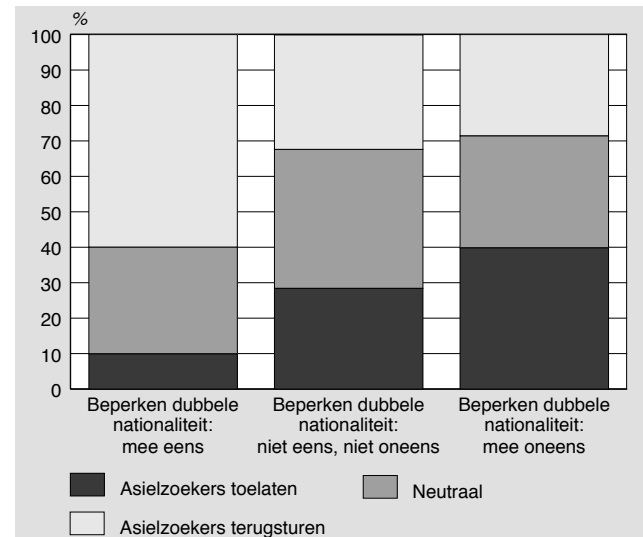
2. Bevolking van 18 jaar of ouder naar de mening over dubbele nationaliteiten en culturele assimilatie

Bron: CBS/SKON, NKO 2010.

Over het toelaten van asielzoekers toont het electoraat zich ook kritisch. Slechts twee op de tien personen zijn van mening dat meer asielzoekers toegelaten moeten worden, tegenover vijf die opteren voor het zoveel mogelijk terugsturen van asielzoekers naar het land van herkomst. Ook bij deze kwestie valt te constateren dat vooral tegenstanders van dubbele paspoorten, met 58 procent, vinden dat asielzoekers moeten worden teruggestuurd. Onder degenen

3. Bevolking van 18 jaar of ouder naar mening over dubbele nationaliteiten en het toelaten van asielzoekers

Bron: CBS/SKON, NKO 2010.

voor wie het opzeggen van de andere nationaliteit bij het verkrijgen van een Nederlands paspoort niet hoeft, is dit 26 procent. Bij dubbele nationaliteiten voor ministers zijn de percentages 55 onder de tegenstanders en 24 onder de mensen voor wie dat geen probleem vormt.

2.3 Dubbele nationaliteiten: samenhang met andere kenmerken

In de vorige twee paragrafen is ingegaan op de kruisverbanden van de twee stellingen over dubbele nationaliteiten met achtergrondkenmerken en stemgedrag en opvattingen over Europese integratie en minderheden. In deze paragraaf wordt ingegaan op de unieke bijdrage van deze kenmerken op de beide stellingen. Op deze wijze wordt inzicht verkregen in de kenmerken die vooral van belang zijn voor de opvattingen over de dubbele nationaliteiten.

Uit staat 4 komt naar voren dat de zes kenmerken elk een separate samenhang hebben met de opvatting over dubbele paspoorten. Samen bepalen ze een kwart van de posities die het electoraat op de schaal – van 1 tot 5 – innemen ($R^2 = 25\%$). Ook blijkt er een sterkere samenhang te zijn met de drie kenmerken die op minderheden betrekking hebben,

Staat 4
Regressieanalyse van meningen over dubbele nationaliteiten op opvattingen over Europese eenwording en minderheden van het electoraat

	Nationaliteit opzeggen			Ministers geen dubbele paspoorten		
	b	se	beta	b	se	beta
Intercept	2,10	0,24		2,36	0,23	
Moslims: volledige stop	0,27	0,04	0,18	0,23	0,04	0,16
Asielzoekers: terugsturen	0,22	0,05	0,14	0,20	0,04	0,13
Allochtonen: aanpassen	0,22	0,04	0,14	0,23	0,04	0,15
Europese eenwording: niet verder gaan	0,16	0,04	0,11	0,15	0,03	0,11
Ontwikkelingshulp: niet meer geld	0,11	0,04	0,06	0,08	0,04	0,05
Turkije: moet geen EU-lid kunnen worden	0,21	0,04	0,13	0,19	0,04	0,12
N	1 488			1 484		
R-kwadraat (adj.)	0,25			0,23		

Bron: CBS/SKON (NKO 2010).

waarbij de houding over de komst van moslims er bovendien steekt. Daarnaast is ook de houding over het EU-lidmaatschap van Turkije relevant. Bij de dubbele nationaliteiten van ministers is hetzelfde beeld te zien ($R^2 = 23\%$). Een combinatie van beide kenmerken, resulterende in een kenmerk met 10 categorieën dat de houding tegenover dubbele paspoorten uitdrukt, wijkt nauwelijks af van de in staat 4 gepresenteerde resultaten. De verklaarde variantie neemt slechts in geringe mate toe tot 27 procent, en de effecten van de afzonderlijke kenmerken blijft eveneens nagenoeg gelijk. Indien vervolgens aan de modellen diverse sociaal-demografische kenmerken worden toegevoegd, zoals sekse, leeftijd, opleiding en herkomst, dan veranderen de effecten in de gepresenteerde tabellen nauwelijks. Ook het toevoegen van stemgedrag verandert dit beeld niet. Overduidelijk blijkt dan wel dat de mening over het verstrekken van additionele ontwikkelingshulp niet relevant is voor de opvattingen over dubbele paspoorten.

3. Conclusies en discussie

In Nederland wonen zo'n 1,1 miljoen mensen met een dubbele nationaliteit. Onlangs is door de regering een ontwerp wetsvoorstel gepubliceerd dat beoogt het vereiste om afstand te doen van dubbele nationaliteiten aan te scherpen. Tegen deze achtergrond is nagegaan hoe de Nederlandse bevolking aankijkt tegen dubbele nationaliteiten in het algemeen en tegen dubbele nationaliteiten bij ministers. Een duidelijke meerderheid toont zich sceptisch jegens het hebben van een andere nationaliteit naast de Nederlandse: 60 procent is daar tegen. Wanneer het een minister betreft is dat aandeel zelfs nog hoger, namelijk 70 procent. Hoewel de scepsis wordt gedragen door brede lagen van het electoraat, zijn er verschillen tussen de bevolkingsgroepen. Vooral mannen, 45-plussers en vbo'ers maken een voorbehoud. Een meerderheid van de hbo'ers en academici en vooral niet-westerse allochtonen vindt dat dubbele paspoorten moet kunnen.

Om na te gaan of de tegenstand van een dubbel paspoort vooral gerelateerd is aan de huiver voor een groter wordend Europa, zoals de toetreding van Turkije tot de EU, is gekeken naar de samenhang van standpunten hierover met de verschillende opvattingen over dubbele nationaliteiten. Hoewel de mensen die geen probleem hebben met meerdere nationaliteiten beduidend vaker pleiten voor een groter Europa ten opzichte van de tegenstanders van meerdere paspoorten, verzet zich ook een fors deel van deze groep tegen een verdergaande Europese integratie. Een alternatieve manier om meer zicht te krijgen op de mening over het hebben van een dubbel paspoort, biedt de houding ten aanzien van het verblijf van asielzoekers, allochtonen en moslims. Bij deze kenmerken komt een sterker verband met de mening over de nationaliteiten naar voren. Op basis van deze bevindingen is de conclusie gerechtvaardigd dat de mening over het hebben van meerdere nationaliteiten in sterkere mate samenhangt met de vraag hoe men over asielzoekers, allochtonen en moslims denkt, dan met de houding ten aanzien van eventuele verdere uitbreiding van de EU.

Technische toelichting

Voor deze bijdrage is geput uit het Nationaal Kiezersonderzoek 2010 (NKO 2010) dat rondom de Tweede Kamerverkiezingen van 9 juni 2010 is gehouden onder de stemgerechtigden. In een periode van zes weken voorafgaande aan de verkiezingen is gevraagd naar de stemintentie en een aantal politieke kwesties. De respondenten zijn voor namelijk aan huis benaderd voor een vraaggesprek van ongeveer 45 minuten. Vlak na de verkiezingen zijn dezelfde personen benaderd voor een tweede gesprek waarin onder andere naar het stemgedrag is gevraagd. Na afloop van dit gesprek is een schriftelijke vragenlijst overhandigd om in te vullen en terug te sturen. In dit schriftelijke deel zijn de twee vragen opgenomen naar de dubbele nationaliteiten. Uiteindelijk hebben 1 633 personen deze vragenlijst teruggestuurd. De resultaten in deze bijdrage zijn gebaseerd op deze groep. Ter correctie van de selectiviteit in deze steekgroep zijn de gegevens herwogen naar de kenmerken geslacht, leeftijd, burgerlijke staat, landsdeel, stedelijkheidsgraad en stemgedrag.

De beide vraagstellingen 'Een persoon die een Nederlands paspoort krijgt moet – indien mogelijk – zijn andere nationaliteit opzeggen' en 'Ministers mogen geen dubbele nationaliteit hebben' kennen vijf antwoordcategorieën: helemaal mee eens (30; 37); mee eens (30; 33); niet mee eens, niet mee oneens (16; 13); mee oneens (17; 13); helemaal mee oneens (6; 5). De percentages staan tussen haken.

Soms zijn – vanwege de overzichtelijkheid en de benodigde aantallen – de vijf categorieën teruggebracht tot drie, waarbij 'helemaal mee eens' is samengevoegd met 'mee eens', en 'helemaal mee oneens' met 'mee oneens'. Dit is vooral in het beschrijvende deel gebeurd. Voor de regressieanalyses is de oorspronkelijke vijfdeling gebruikt.

Literatuur

Groot, G.R. de, en M. Vink, 2008, Meervoudige Nationaliteit in Europees Perspectief: een landenvergelijkend overzicht (ACVZ Voorstudie). Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken, Den Haag.

Riele, S. te, en H. Schmeets, 2010, Hoogopgeleiden meer vertrouwen in politiek en instituties. In: Bie, R. van der, R. van Galen, W. de Goede, E. Janissen en N. Kooiman (red.), De Nederlandse samenleving 2010, blz. 175–184. CBS, Den Haag/Heerlen.

Schmeets, H. en M. Vink, 2011, Brede steun voor beperking dubbele nationaliteit. CBS-Webmagazine, 2 mei 2011.

Vink, M. en G.R. de Groot, 2010, Citizenship Attribution in Western Europe: International Framework and Domestic Trends. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 36(5) blz. 713–734.